

افغانستان آزاد – آزاد افغانستان

AA-AA

چو کشور نیاشد تن من مباد همه سر به سر تن به کشتن دهیم
بدین بوم ویر زنده یک تن مباد از آن به که کشور به دشمن دهیم

www.afgazad.com

afgazad@gmail.com

Literary-Cultural

ادبی - فرهنگی

همایون "باختریانی"

۲۵ ماه می ۲۰۱۶

تنظیم، تصحیح و شرح لغات: پورتال

دیوان

"عبدالله شهاب ترشیزی هروی"

۳۸

قصائد

-۳۴-

در وصف شهزاده محمود

در میان بحر و بر، بی‌پای دائم در سفر
باطنش چون باطن بدگوه‌ران، پر شور و شر
سر نباشد بیش از یک، لیک دارد هشت سر
گه مطول چون خدنگ، و گه مدور چون سپر^۱
گنجها را مالک، و او را نه حاجت سیم و زر
صد هزاران خلق را سازد چو قارون معتبر^۲
زخم او مهلک‌تر از تیری، که آید بر جگر
عهد خود را نشکند، و بر بشکندش فرق سر

چیست آن سیاح، کز وی نیست خالی بحر و بر
ظاهرش چون ظاهر زیبارخان، پر خط و خال
پا ندارد هیچ بر تن، لیک دارد پنج پای
گه مجعد چون کمند و گه معوج چون کمان
آدمی را دشمن، و دشمن ازو بی‌خان و مان
گر در گنجینه خود برگشاید، یک زمان
عهد او محکم‌تر از سدی، که باشد از رخام
گر به افسون و فریب آرد کسی عهدش به دست

^۱ الف. سپهر

^۲ "معتبر": لغتاً در معنای "با اعتبار"، مگر در عرف زبان دری ما و بالخاصه دری کابلی، در معنای "ثروتمند" و "پولدار"

گفتن نامش چه حاجت، هرکسی داند که چیست
اختر تابان مشرق، شهریار شرق و غرب
نیر^۳ برج شهی، شهزاده محمود آن، که هست
ای شکوه خان و خاقان، نزد جاهت مستعار
چرم کیوان بر حصار احتشامت دیده بان
ضعف و ذلت یافته از جود تو، دریا و کان
از حوادث گشته شش جانب به دورانت، مصون^۵
چون فتد کلک تو در جنبش، شود لرزان محیط
گر به چشم تربیت بر کوه و صحرا بنگری
آتش قهـــــر ترا، پیش از نیاید آب حلم
تا در افواه و اُسُن^۶ باشد، حدیث روز و شب

چاکران بارگاهت از شهان بگرفته گنج

حاسدان عز و جاهت مارسان، کوبیده سر

^۳ "نیر" (به فتح اول و تشدید و کسر دوم): کلمه عربی و در معنای "درخشنده"؛ درینجا مراد از "چراغ" باشد، که برج را روشن کند.
^۴ "استر"؛ یعنی "استر"

^۵ "مصون" (به تشدید واو) در معنای "مأمون و مطمئن" (صیانت شده). وطنداران ما آن را "مصئون" نوشته و تلفظ می کنند، که غلط است!!!

^۶ الف. دلش. و در شرح "لسن"، که یا باید به کسر اول و فتح دوم باشد، یا به ضمّین، تا از آن به حیث جمع مکسر "لسان" معنای "لسانها" گرفته شود؛ به فحوای کلمه معطوفش - "افواه" - که جمع "فوه" و در معنای "دهانها"ست. شاعر ترکیبات عربی را به قوت تسلط بر صرف عربی، ساخته و استعمال می کند، که در کتب لغت عربی سراغ نمی شوند. اینست، که در زمینه باید حکمی معقول صادر شود، تا لفظ و مفهوم را تضمین و توجیه نماید. (مصحح پورتال)